

Gods heil voor Israël (het boek Jesaja)

Eerste lezing in Noordhorn van 18 september 2018

Jesaja 1 en 2

“Gods Woord klinkt vanuit Jeruzalem”

Helaas is er van deze avond geen geluidsopname gemaakt, dus ik heb geprobeerd om de lezing zo goed mogelijk na te vertellen.

Wim Zwitser, 25 september 2018

Het is een hele opgave om in één seizoen (in 11 avonden) 66 hoofdstukken te bespreken. Dat is 3 maal zoveel als in het vorige seizoen over het boek Openbaring.

Maar het is zeer de moeite waard. Jesaja wordt wel genoemd “de evangelist van het Oude Testament”, omdat hij zoveel spreekt over verlossing en over de Verlosser. Geen profeet spreekt zoveel over de Heer Jezus, en wordt daarom zo vaak aangehaald in het Nieuwe Testament.

De naam Jesaja betekent “Jehova is heil”, d.w.z. heil (verlossing) voor Israël, maar ook zegen voor alle volken in het Messiaanse rijk. De betekenis van namen is in dit boek heel belangrijk, zoals ook zal blijken uit de namen van zijn zonen.

Voordat we het boek Jesaja inhoudelijk gaan bespreken, eerst een paar algemene opmerkingen over:

- 1) het moment waarop Jesaja leeft in Israëls geschiedenis
- 2) de situatie in binnen- en buitenland
- 3) globale inhoud van het boek.

1) Jesaja in Israëls geschiedenis

We beginnen bij de koninkrijken van David en Salomo van 1011 – 931 v.C. (de jaartallen staan niet onomstotelijk vast en zijn dus slechts indicatief). Deze 80 jaar zou men gerust “de Gouden Eeuw van Israël” kunnen noemen.

Er is vrede en welvaart. Het rijk onder Salomo strekt zich uit over Syrië en andere gebieden, in noordelijke richting zelfs tot aan de Eufraat.

Omdat Salomo aan het eind van zijn leven de afgoden toelaat, verdeelt God zijn rijk onder zijn zoon Rehabeam (hij krijgt 2 stammen) en zijn voormalige stafleid Jerobeam (hij krijgt 10 stammen). Op dat moment is het grote rijk van Salomo weer teruggebracht tot het oorspronkelijke grondgebied van de 12 stammen. Syrië en andere gebieden zijn dan weer zelfstandig.

In het tweestammenrijk Juda blijven de nakomelingen van David op de troon, maar in het tienstammenrijk vindt enkele keren een staatsgreep plaats, waarbij de coupplager zich tot koning laat uitroepen.

Intussen ontwikkelt Assur (met hoofdstad Ninevé) zich tot een grootmacht, die het ene na het andere koninkrijk aan zich onderwerpt. Haar macht en invloed beweegt zich steeds meer richting Israël.

De afgoderij waarmee Jerobeam begint, neemt onder zijn opvolgers groteske vormen aan. God stuurt regelmatig profeten maar het gaat van kwaad tot erger. Uiteindelijk gaan de 10 stammen in het jaar 722 in ballingschap. Het tweestammenrijk Juda gedraagt zich niet veel beter en na enige tijd gaan ook zij in ballingschap (in 608), en wel naar Babel, dat de wereldheerschappij van Assur inmiddels heeft overgenomen.

Jesaja profeteert onder de koningen Uzzia, Jotham, Achaz en Hizkia (Jesaja 1:1). Uzzia begint zijn regering in 792 en Hizkia overlijdt in 697. Kort na het begin van Hizkia's koningschap worden de 10 stammen weggevoerd. Hizkia is de belangrijkste koning in het boek Jesaja.

Behalve profeet blijkt Jesaja ook geschiedschrijver te zijn. Hij beschrijft het koningschap van Uzzia van het begin tot het

einde (2 Kronieken 26:22). Het zou kunnen dat een deel van 2 Koningen 15 (Azarja=Uzzia) afkomstig is van Jesaja. Daarna doet hij hetzelfde over Hizkia (2 Kronieken 32:32), waarvan een deel te lezen is in Jesaja 36-39.

Het betekent in ieder geval dat Jesaja koning Hizkia heeft overleefd. Een Joodse overlevering zegt dat Jesaja zich onder de goddeloze koning Manasse in een holle boom heeft verstopt, en dat hij met boom en al doormidden is gezaagd. Het zou kunnen dat Hebrreeën 11:37 naar Jesaja verwijst, want de Bijbel vermeldt verder niemand die zo'n dood is gestorven. Maar dat weten we niet zeker.

2) Situatie in binnen- en buitenland

Koning Uzzia brengt in Juda welvaart tot stand. Hij verslaat de vijanden en brengt vrede. Hij ontwikkelt landerijen en wijngaarden, zelfs tot in de bergen. Hij houdt van de landbouw! Ook zorgt hij voor een geoefend leger met allerlei nieuwe wapens (2 Kronieken 26).

Het rijk Israël onder Jerobeam II profiteert van deze opleving. Intern gaat het in beide gebieden maatschappelijk dus goed.

Maar God ziet de afgoderij waardoor Hij Zijn volk toch moet straffen. Hij zoekt Zich een roede en vindt die in Assur, de opkomende wereldmacht (Jesaja 10:5). Assur is een geschikt instrument dat God voor die taak gaat voorbereiden. God neemt dus niet zomaar een willekeurige buitenlandse macht.

- Jona

Tijdens de regering van Jerobeam II (2 Koningen 14:25) stuurt God Jona naar Ninevé met de boodschap: "Nog 40 dagen, en

Ninevé wordt ondersteboven gekeerd”. Het is een uitermate zondig volk!

Nadat de weerbarstige Jona door een storm, een zeemonster en een tweede oproep uiteindelijk in Ninevé de boodschap brengt, blijkt dat hij de stad nog maar voor een derde deel heeft bereikt of de hele stad, de koning, mensen en dieren hullen zich massaal in de rouw en doen boete. Bij zo'n resultaat zou elke evangelist onmiddellijk God danken.

Jona niet. Hij meent God te kennen: “Ik wist dat U een genadig en barmhartig God bent, lankmoedig en groot van goedertierenheid” (Jona 4:2). Hij wil niet voor gek lopen! God heeft veel meer werk van Jona dan van de Ninevieten. We weten niet of Jona het hart van God echt heeft leren kennen, vooral wanneer God hem wijst op de 120.000 kleine kinderen “die het onderscheid niet kennen tussen hun rechter- en linkerhand”.

Zo eindigt het boek Jona met een vraagteken over Jona, maar met de zekerheid dat die 120.000 kleine kinderen zijn opgegroeid met de kennis dat hen genade is bewezen.

Dat is het grote verschil tussen de feitenkennis van Jona en de ervaringskennis van deze kinderen.

Jona kent God omdat het zo in de Bijbel staat (Exodus 34:6), maar zou hij die genade persoonlijk hebben leren kennen? Kennis is in de Bijbel geen rationele maar een relationele zaak. Denk aan “Adam bekende Eva” (Genesis 4:1, SV). Kennen = gemeenschap hebben.

Dat geldt trouwens voor ieder die met God rekening wil houden. Wat heb je er aan als je precies weet wat er in Johannes 3:16 staat, maar als je je nog nooit als verloren zondaar hebt neergebogen bij het kruis om je zonden te

belijden? Daarna mag je je door genade een kind van God noemen, en heb je een relatie met Hem.

- Assur, Gods tuchtroede

De kleine kinderen van Ninevé groeien op. Zij (en de volgende generaties) worden door God gebruikt om uiteindelijk Israël weg te voeren. Assur kent intussen het verschil tussen goed en kwaad, en daarom wekt de God van Israël de geest van hun leiders Pul en Tiglath-Pileser op om Zijn volk aan te pakken (1 Kronieken 5:26).

De tuchtroede wordt in stappen gebruikt.

- Koning Pul stelt Israëls koning Menahem voor de keus: óf oorlog óf 10.000 talenten zilver. Menahem kiest voor het laatste en koopt de vrede af door van al zijn onderdanen een eenmalige belasting te heffen (2 Koningen 15:19).
- Als deze straf niets helpt komt koning Tiglath-Pileser en voert Nafthali en de 2½ stam uit het Overjordaanse gebied mee naar Assur (2 Koningen 15:29). Daarmee heeft Assur dus een deel van het beloofde land in handen!

Jesaja verwijst in zijn boek regelmatig naar actuele situaties. Dat geldt ook voor dit moment.

In Jesaja 8:23 staat dat God minachting heeft gebracht over dit gebied. Hij noemt het zelfs “het Galilea waar de heidenvolken wonen”. Maar als God straft is dat altijd tot opvoeding en tot zegen, want God is een God van zegen! Dus het vervolg is dat “het volk dat in donkerheid wandelt, een groot licht zal zien” (Jesaja 9:1).

Dat licht bestaat in de geboorte van een bijzonder Kind: “een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven ...” (Jesaja 9:5). Het is Niemand minder dan de komende

Messias, weliswaar geboren in Bethlehem, maar opgegroeid in Nazareth, dus in het door Assur bezette gebied van Nafthali!

Pas daarna wordt Assur “de roede van Mijn toorn” genoemd (Jesaja 10:5), dus nadat Gods licht heeft geschinen naar het toekomstige vrede-rijk.

Vlak naast Nazareth ligt Gath-Hefer, de geboorteplaats van Jona. Wonderlijk genoeg identificeert onze Heer Zich met deze eigenzinnige profeet. Want er is een prachtig punt van overeenkomst (Mattheüs 12:40)!

- Als zelfs dit niet helpt komt de volgende stap. Koning Salmanasser voert de rest van de 10 stammen mee naar Assur (2 Koningen 17:6). Daarmee is Gods weg met het tienstammenrijk Israël voorlopig afgesloten, tot op de huidige dag.

Op dat moment is koning Hizkia 6 jaar aan het bewind. Zijn rijk Juda met hoofdstad Jeruzalem bevindt zich dan als een klein vrij staatje te midden van de grote Assyrische wereldmacht, die intussen ook Egypte heeft onderworpen.

3) Globale inhoud van het boek

In het boek Jesaja worden enkele data vermeld:

- Sterfjaar van koning Uzzia (Jesaja 6:1).
Dat valt midden in de regering van koning Jotham, omdat Uzzia hoogmoedig wordt en priesterdienst wil uitoefenen. Als de priesters hem ervan willen weerhouden slaat God hem met melaatsheid en kan hij dus geen koning meer zijn. Hij moet in eenzaamheid wonen en zijn zoon Jotham wordt koning (2 Kronieken 26:16-23).

- De dagen van Achaz, de zoon van Jotham, de zoon van Uzzia (Jesaja 7:1).
- Sterfjaar van koning Achaz (Jesaja 14:28).
- Het 14^e jaar van koning Hizkia (Jesaja 36:1).
Dit jaar is heel belangrijk, zowel voor Hizkia als voor Assur.

Het boek is eenvoudig in 3 delen te verdelen:

1. Het 14^e jaar van Hizkia wordt beschreven in Jesaja 36-39, het enige stukje geschiedsbeschrijving in het boek.
Daarin wordt beschreven hoe de volgende koning van Assur (Sanherib) zich nu tegen Juda keert. Alle steden en dorpen zijn ingenomen, behalve Jeruzalem. Koning Hizkia gaat met de brief van Assurs maarschalk naar de tempel en spreidt hem biddend voor de Heer uit.
Diezelfde nacht doodt de Engel des Heren 180.000 man in Assurs leger. Sanherib gaat terug naar Ninevé en wordt er vermoord. Daarna gaat het met Assurs macht bergafwaarts.
In die tijd wordt Hizkia ziek, maar Jesaja mag hem zeggen dat hij nog 15 jaar extra krijgt. Gezanten van Babel komen hem gelukwensen. Het zijn de vertegenwoordigers van de volgende wereldmacht.
2. Jesaja 1-35 beschrijft de periode die eraan vooraf gaat. De gezichten en profetieën gaan over de ellendige situatie van Gods volk, maar altijd wordt de blik gericht op de komende Messias in heerlijkheid.
Dat betekent dat de omringende volken aan Hem onderdanig zullen worden.
3. In de laatste hoofdstukken 40-66 vertelt Jesaja dat het volk uit de macht van Babel zal worden verlost. De goden van Babel zijn ondergeschikt aan de God van Israël. Jesaja

zegt dat terwijl Babel op dat moment nog slechts een opkomende wereldmacht is.

De meeste nadruk krijgt echter de Messias. Hij wordt dan niet beschreven in Zijn weg naar de troon, maar in het lijden dat daaraan vooraf zal gaan. Hij wordt dan ook genoemd de lijdende Knecht des Heren.

Jesaja is één van de profeten waarover Petrus spreekt: “zij vorsten na welke of wat voor een tijd de Geest van Christus, Die in hen was, doelde, toen Hij tevoren getuigde van het lijden dat over Christus komen zou, en ook van de heerlijkheden daarna”. Zij hebben dat nooit goed begrepen, en dat hoefde ook niet, want “aan hen werd geopenbaard dat zij niet voor zichzelf maar voor u de dingen bedienden die u nu zijn aangekondigd door hen die u het evangelie hebben verkondigd door de Heilige Geest” (1 Petrus 1:11,12).

Jesaja heeft deze woorden dus in de eerste plaats voor óns verkondigd, zodat wij zullen begrijpen dat de komende Messias in glorie dezelfde Persoon is als de lijdende Knecht des Heren, die aan het kruis gestorven is.

Dat maakt dit boek voor ons heel bijzonder!

- meerdere schrijvers?

Vooraf moderne theologen menen uit deze driedeling te mogen opmaken dat elk deel door een andere / latere schrijver is opgetekend. Dan kijkt men naar woordkeus en stijl, maar vooral naar het 3^e deel over het toekomstige rijk Babel. Men meent dat dit alleen geschreven kan worden door iemand die ná het Babylonische rijk heeft geleefd. Maar juist uit dit 3^e deel wordt in het Nieuwe Testament veel geciteerd over de Heer Jezus vanuit de boekrol van Jesaja (zie Lukas 4:16-19).

Het hoort bij een profeet van God om dingen te zien die nog in de toekomst liggen, ook over Babel. We zien Jesaja daarom als de enige schrijver van zijn hele boek.

Nog enkele punten uit Jesaja 1 en 2.

Jesaja 1

1:2-3

Het eerste waar God aan denkt, en waarbij Hij hemel en aarde als toehoorders aanroept, is het feit dat Hij de Israëlieten als kinderen heeft opgevoed. Hij heeft hen verwekt en gebaard (Deuteronomium 32:18); Hij heeft hen dus lief met vaderlijke en moederlijke gevoelens. Overigens noemt Hij Zichzelf altijd Vader.

Het is normaal dat kinderen opgroeien en een relatie met hun ouders krijgen en zij elkaar gaan begrijpen. Maar bij Israël is dat niet zo. Het is zelfs erger dan met de rund en de ezel, die (de krib van) hun eigenaar nog kennen. Net als Jona blijkt Israël met God geen relatie te hebben, en Hem dus niet echt te kennen.

1:5-9

Deze intieme omgang is vanaf het begin Gods uitgangspunt geweest. Na hun verlossing uit Egypte wil Hij hen brengen naar het beloofde land in Zijn woning op Zijn heilige berg om hen te ontmoeten (Exodus 15:17). Tijdens de woestijnreis laat Hij de tabernakel bouwen als ontmoetingsplaats tussen Hem en Zijn volk.

Hoe mooi het ook bedoeld was, het heeft nauwelijks zo gefunctioneerd. Altijd weer moet God hen corrigeren, maar niets helpt.

Slechts 'een gering aantal ontkomenen' heeft de Heer in het land overgelaten. Dit is de eerste kennismaking met het begrip 'overblijfsel' dat in dit boek regelmatig terugkeert. Het houdt in, dat als God oordeelt, er altijd mensen zijn die zich voor Hem neerbuigen en waarmee Hij dan verdergaat.

1:10-17

Uiterlijk lijkt het allemaal prima in orde. Er worden offers gebracht, er wordt gebeden en de feesten worden keurig in ere gehouden. Maar God verdraagt het niet. Voor Hem is dit mooie buitenkantje onverenigbaar met het onrecht en bloedvergieten waar diezelfde mensen zich aan schuldig maken. Vooral de zwakke volksgenoot moet het ontgelden. Deze boodschap wordt ook door andere profeten (zoals Amos) gebracht.

Dit is ontzettend belangrijk!

Maar het geldt niet alleen Israël. Onder christenen gelden hetzelfde principe: onze dienst naar God zal in overeenstemming moeten zijn met ons gedrag naar anderen.

1:18-20

Iemand die dit niet snapt wordt door God uitgedaagd om met Hem een rechtszaak te voeren. Dan komt hij in Gods licht en gaat beseffen dat alle excuses zinloos zijn.

Job komt ook tot dat besef en zoekt 'een scheidsrechter, die zijn hand op ons beiden kan leggen' (Job 9:33).

Zo'n mens is dus bij voorbaat kansloos, en God weet dat. Maar wat is dan Gods antwoord? 'Al waren uw zonden als scharlaken, zij zullen wit worden als sneeuw'. Dus geen oordeel, maar genade! En wel genade op grond van bloed. Die basis is voor Israël wel een klein beetje bekend, maar God kijkt vooruit naar het offer van Zijn Zoon (Romeinen 3:25), de Middelaar tussen God en mensen (1 Timotheüs 2:5).

De rode kleurstof scharlaken wordt verkregen uit het lichaam van een speciale worm. De enige manier om die rode kleur van onze zonden ongedaan te maken is door de reiniging van bloed, dus door diezelfde rode kleur (1 Johannes 1:7).

De Joden doen later de Heer Jezus een scharlaken mantel om, nadat zij roepen: "Zijn bloed over ons en over onze kinderen" (Mattheüs 27:25,28). De zondigheid van de mens ten voeten uit!

Maar wat is Gods reactie? Gods genade gaat als eerste naar Jeruzalem, door het "de heilige stad" te noemen (Mattheüs 27:53).

Dat is Gods antwoord door alle eeuwen heen op elke zonde van de mens.

- lastering tegen de Heilige Geest

Even een klein zijspoor.

Soms denken gelovigen dat zij een zonde gedaan hebben die niet vergeven kan worden, bijvoorbeeld 'een zonde tegen de Heilige Geest'.

Het is belangrijk om het betreffende Bijbelgedeelte goed te lezen, in Markus 3:22-30.

De schriftgeleerden verwijten de Heer dat Hij demonen uitdrijft door Beëlzebul, de overste van de demonen. De Heer

legt allereerst uit de dat onmogelijk is. Een huis kan niet tegen zichzelf verdeeld zijn.

Maar Zijn grote aanklacht tegen hen is dat zij bewust de Heilige Geest (door Wie de Heer zoiets doet) uitmaken voor satan. Dat noemt de Heer 'lasteren tegen de Heilige Geest', en die zonde kan nooit vergeven worden.

Kan die zonde nog voorkomen? Nee, want de Heer is niet meer lichamenlijk op aarde aanwezig. Die laster kan dus niet meer uitgesproken worden.

De Heer spreekt niet over 'zonde tegen de Heilige Geest', want in principe is elke zonde een zonde tegen de Heilige Geest. Hij woont immers in mijn lichaam?

De Heer verzekert juist heel stellig dat alle zonden en lasteringen zullen worden vergeven, hoe groot ze ook mogen zijn, allemaal, zonder uitzondering! Uiteraard na belijdenis.

Jesaja 2

2:1-5

We maken hier kennis met een fenomeen dat door het hele boek terug gaat komen: na de sombere schets van het volk volgt een vergezicht op het Messiaanse rijk.

Het huis des Heren (de nieuwe tempel) zal dan staan op de hoogste berg. God zal dan eindelijk ongestoord Zijn volk kunnen ontmoeten, duizend jaar lang.

Maar niet alleen Israël, ook alle volken. De koningen zullen elkaar oproepen om naar de berg des Heren te gaan, 'want het woord des Heren gaat uit Jeruzalem'.

Het is de vraag of de tempelberg ook fysiek de hoogste berg op aarde zal zijn. Het zal in ieder geval in ieders gedachten het absolute hoogtepunt op aarde zijn, en ieder zal de Naam van de Heer kennen, van de kleinen tot de groten (Hebreeën 8:11).

Wat een fantastische tijd!